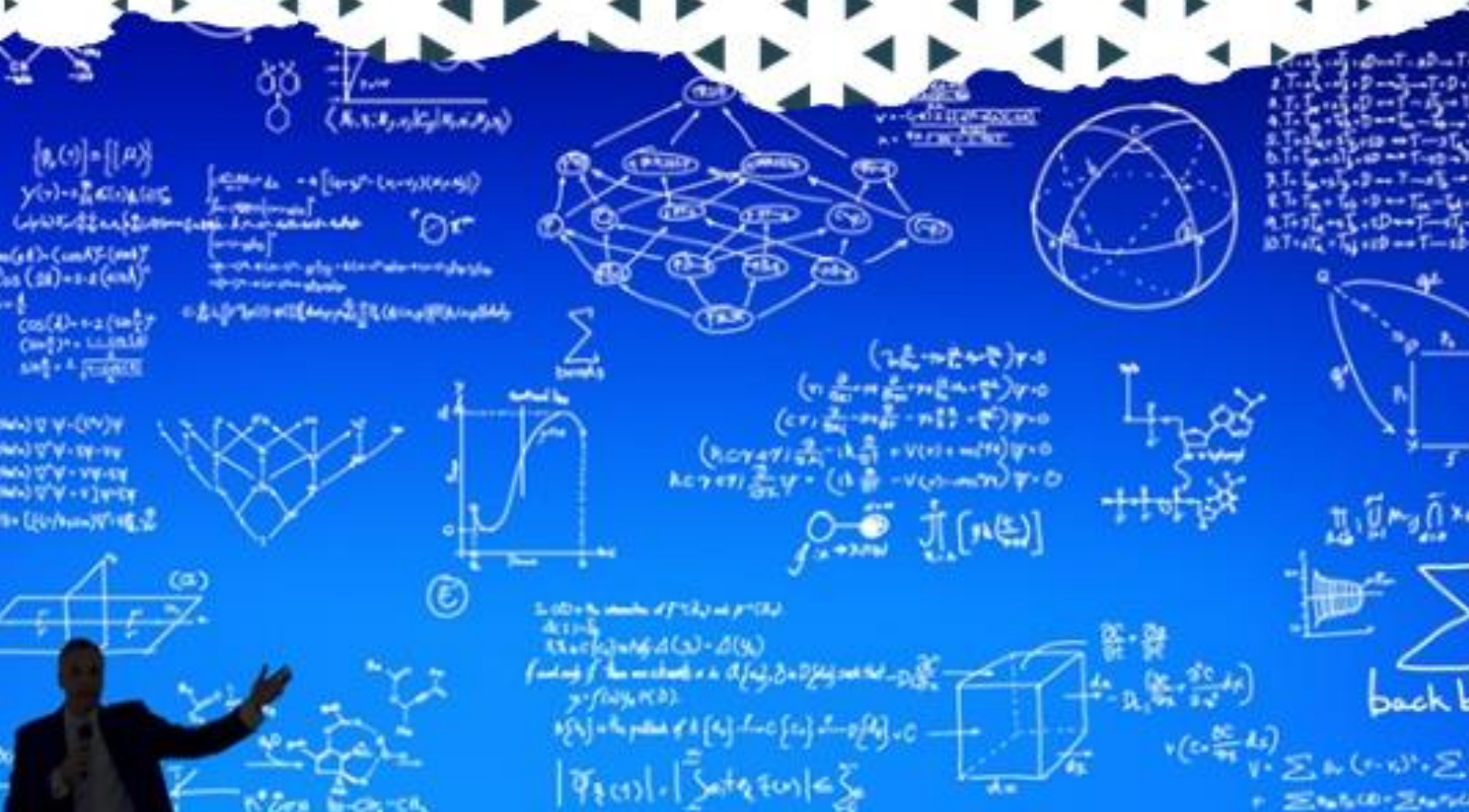

INNOVATIVE WORLD
Ilmiy tadqiqotlar markazi

ZAMONAVIY ILM-FAN VA TA'LIM: MUAMMO VA YECHIMLAR ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA

Google Scholar zenodo OpenAIRE

+998335668868

<https://innoworld.net>

2026

**«INNOVATIVE WORLD» ILMIY TADQIQOTLARNI QO'LLAB-
QUVVATLASH MARKAZI**

**«ZAMONAVIY ILM-FAN VA TADQIQOTLAR: MUAMMO VA
YECHIMLAR» NOMLI 2026-YIL № 3-SONLI ILMIY, MASOFAVIY,
ONLAYN KONFERENSIYASI**

**ILMIY-ONLAYN KONFERENSIYA TO'PLAMI
СБОРНИК НАУЧНЫХ-ОНЛАЙН КОНФЕРЕНЦИЙ
SCIENTIFIC-ONLINE CONFERENCE COLLECTION**

Google Scholar

ResearchGate

zenodo

ADVANCED SCIENCE INDEX

Directory of Research Journals Indexing

www.innoworld.net

O'ZBEKISTON-2026

TEMPERAMENT TIPLARINING TALABALARINING AKADEMIK MUVAFFAQIYATIGA TA'SIRINI PSIXODIAGNOSTIK O'RGANISH**Sayfiddinova L.Z., Xudoykulov O.I.**

O'zMU Ijtimoiy fanlar fakulteti

"Amaliy psixologiya" yo'nalishi 4- bosqich talabarlari

Talabalarning akademik muvaffaqiyati ko'plab omillar bilan belgilanadi. Ular orasida bilim darajasi, o'qitish sifati va ijtimoiy muhit bilan bir qatorda individual-psixologik xususiyatlar ham muhim ahamiyat kasb etadi. Shaxsning barqaror, biologik asosga ega psixodinamik xususiyatlari majmui sifatida temperament o'quv faoliyatining sur'ati, emotsional reaktivligi, stressga chidamliligi va diqqatni boshqarish qobiliyatiga ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli temperament tiplarining akademik muvaffaqiyat bilan bog'liqligini psixodiagnostik jihatdan o'rganish dolzarb ilmiy masalalardan biridir.

Temperament haqidagi ilmiy qarashlar tarixan qadimgi yunon tabobatiga borib taqaladi. Gippokrat va keyinchalik Galen tomonidan ilgari surilgan to'rt tipli model (sanguinik, xolerik, flegmatik, melanxolik) keyingi asrlarda ilmiy tadqiqotlar bilan boyitildi. Zamonaviy psixologiyada temperament shaxsning tug'ma, nisbatan barqaror xususiyati sifatida qaraladi. Polshalik psixolog Yan Strelau temperamentni nerv tizimining biologik xususiyatlari bilan bog'liq individual farqlar tizimi sifatida izohlaydi. Ushbu yondashuv temperamentni faoliyat tezligi, emotsional javob kuchi va chidamlilik ko'rsatkichlari orqali baholashni taklif etadi.

Akademik muvaffaqiyat ko'pincha o'zlashtirish ko'rsatkichlari, GPA yoki reyting ballari orqali aniqlanadi. Ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, shaxsning barqaror psixologik xususiyatlari o'quv natijalariga sezilarli darajada ta'sir qiladi. Masalan, Poropat (2009) tomonidan o'tkazilgan meta-tahlilda (70 dan ortiq tadqiqotlar asosida) mas'uliyatlilik) akademik muvaffaqiyat bilan o'rtacha darajada ijobiy bog'liqlikka ega ekanligi aniqlangan ($r \approx 0.22-0.24$). Bu ko'rsatkich intellekt bilan bog'liqlik darajasiga yaqin ekanligi qayd etilgan. Ushbu natijalar shaxsning xulq-atvorni boshqarish, mas'uliyat va qat'iyat kabi xususiyatlari o'qish samaradorligida muhim o'rin tutishini tasdiqlaydi.

Temperament tiplarining akademik faoliyatga ta'siri bir necha mexanizmlar orqali namoyon bo'ladi. Masalan, emotsional barqarorligi yuqori bo'lgan talabalar imtihon jarayonida past xavotir darajasini namoyon qiladi va stressli vaziyatlarda samaraliroq faoliyat yuritadi. Aksincha, yuqori nevrotizm ko'rsatkichi imtihon tashvishi va diqqatning pasayishi bilan bog'liqligi aniqlangan. Psixodiagnostik tadqiqot jarayonida temperament maxsus test metodikalari yordamida aniqlanadi. Bunday metodikalarga Strelau temperament so'rovnomasi, Eysenck shaxs so'rovnomasi (EPQ) va boshqa validatsiyadan o'tgan diagnostik vositalar kiradi. Akademik muvaffaqiyat esa rasmiy reyting ko'rsatkichlari orqali baholanadi.

Shunday qilib, temperament tiplarini psixodiagnostik o'rganish talabalarning akademik muvaffaqiyatini tushuntirishda muhim ilmiy asos yaratadi. Empirik ma'lumotlar temperament va o'quv natijalari o'rtasida statistik ahamiyatli bog'liqlik mavjudligini ko'rsatadi, biroq bu bog'liqlik o'rtacha darajada ekanligi

qayd etiladi. Bu esa temperamentni akademik muvaffaqiyatning muhim, lekin yagona emas omili sifatida baholash imkonini beradi. Mazkur yoʻnalishdagi tadqiqotlar taʼlim jarayonini individuallashtirish, talabalarni psixologik qoʻllab-quvvatlash va samarali pedagogik strategiyalar ishlab chiqishda amaliy ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Strelau, J. **Temperament: A Psychological Perspective**. — New York: Springer, 1998. — 421 p.

2. Poropat, A. E. A meta-analysis of the five-factor model of personality and academic performance // *Psychological Bulletin*. — 2009. — Vol. 135, No. 2. — P. 322–338. — DOI: <https://doi.org/10.1037/a0014996>

3. Chamorro-Premuzic, T., Furnham, A. Personality traits and academic examination performance // *Personality and Individual Differences*. — 2003. — Vol. 35, No. 2. — P. 319–333. — DOI: [https://doi.org/10.1016/S0191-8869\(02\)00185-8](https://doi.org/10.1016/S0191-8869(02)00185-8)

